יג.

איסורי רחיצה באבל ובתעניות

תשעה באב – אסור לרחוץ אפילו בצונן.[1]
ומותר לרחוץ ידיו, ולהעביר על עיניו מפה לחה מעט. תוס' מירושלמי. וכן ביוהכ"פ.
תענית ציבור – אסור רק בחמין.[2] ואף בזה מותר פניו ידיו ורגליו.
תענית ציבור בזמנינו – נחלקו הפוסקים אם מותר בחמין.[3]
אבל – לר"ח וללו"ב דרבא אסור גם בצונן. לל"ק דרבא מותר בצונן.
וקיי"ל להלן דאסור בצונן. ומ"מ מותר פניו ידיו ורגליו. **בחמין** – אסור אפילו אצבעו.
תכפוהו אבליו – לכו"ע מותר בצונן.
אבל מותר **בבשר ויין**. (אף למאי דקי"ל דאסור בצונן, בזה התירו כדי להפיג דאגתו).
מנודה – דינו כאבל.[4]

חייבי טבילות – לת"ק טובלים כדרכן בין בט' באב ובין ביוהכ"פ[5].
לר"ח סגה"כ אין טובלין בט' באב.[6]
טבילה בחמין – בחמי טבריא כשרה. בחמין שאובין פסול.[7]

איסור מלאכה בתעניות – רק ביום וכנ"ל.[8] **איסור נעילת הסנדל** – רק בעיר.

תכפוהו אבליו זה אחר זה – הכביד שערו מיקל בתער, לא במספרים.[9]
ומכבס כסותו במים ולא בנתר ולא בחול ולא באהל.[10]
ורוחץ בצונן, כדלעיל, אף דקי"ל דלשאר אבלים אסור.

יג:
כיחול ופירכוס – נערה אסורה בימי אבל אביה[11]. בוגרת רשאית.[12] **קטנים** – אין בהם אבילות כלל.[13]
בתכבוסת – אבל אסור כל שבעה, אפילו במים לבד.[14]
רחיצה באבל להלכה – כל גופו אסור אפילו צונן. פניו ידיו ורגליו מותר בצונן.

---

[1] עי' הגהות הב"ח דכל שכן יום הכיפורים שהוא מדאורייתא, ואע"פ שאינו משום אבילות רק מצד עינוי.
[2] דבדרבנן אין איסור רחיצה בצונן בימים שעניינם רק מניעת תענוג.
[3] הראבי"ה מתיר דאין תענית ציבור בבבל וה"ה לדידן, ומותר אפילו בי"ז בתמוז וכדומה. ורבינו יואל אביו אוסר. תוס'.
[4] משמע מברייתא דלהלן דאסורים במלאכה, אך מסתברא דבהם אין למעט לילה, ואסורין בנעילת הסנדל ורק בעיר.
[5] כגון נדה ויולדת בזמנם.
[6] לא נתפרשה להדיא שיטתו ביוהכ"פ. והא דאמר דמאבד הטבילה לגמרי משום בית אלוקינו, לר"ח אתי שפיר דהאיסור אפילו בצונן. אם נסבור דצונן מותר, ע"כ במקום שאין צונן.
[7] כן הוא לגירסתנו דפסול חמין משום שאובין, ועי' הג' הגר"א ומה שצויין שם. ועי' תוס' שהוציאו מכאן דאע"פ דהמשכה מבטלת פסול שאובין, היינו לענין לא לפסול מקוה כשאר שאובין, אבל כולו שאוב וטובל בשאובין לא מהני אף דנמשכו.
[8] כתב רש"י דמשמע דאפילו בת"ב שרי מלאכה בלילה. ואין לפרסם הדבר.
[9] וכ' תוס' דלשון מיקל בא לומר שלא יגלח כדרכו רק דרך חתיכה.
[10] אהל נוסף בעמוד ב' ומסתמא נשמט כאן.
[11] לפ"א ברש"י כשאביה אבל (ומתאבלת עמו), לפ"ב כשהיא אבלה על אביה.
[12] היינו להלכה דאבל אסור בצונן ובריייתא קאי אכיחול ופירכוס. נערה היינו שהביאה שערות ובוגרת ששה חדשים אח"כ. וברש"י שפנינו נפל ט"ס כמו שכבר הגיה הרש"ש. לגירסה שלפנינו בוגרת לא רק דרשאה לכחול אלא דאינה רשאה שלא לכחול, ותוס' כתבו דלאו דוקא. וטעם הקולא בבוגרת כדי שיקפצו עליה לנישואין. (אולי משום שבת, דהא בפ"ו אינה מצווה).
[13] רש"י. וכלומר דאף משום חינוך לא נגעו בה.
[14] ועי' לעיל דבתכפו אביליו שרי במים. ועי' הערת גה"ש על רש"י דלכ' הראיה מהברייתא הזו בעמ' א' ולא כמו שפירש"י מהאוקימתא דכיחול ופירכוס.

מקום הזכרת תפילת עננו בתעניות;
יחיד – לרב יהודה קובע ברכה בפני עצמה בין גואל לרופא.
לרב יצחק ורב ששת כוללה בשומע תפילה.[15] והכי פסקינן להלן.
ש"צ בתענית צבור – קובע לה ברכה בפני עצמה בין גואל לרופא.
מספר הברכות בתפילה – יח בתחילת התקנה והוסיפו ברכת המינים.
בז' תעניות אחרונות הש"צ מוסיף עוד ו ברכות כדלהלן (טו.).[16] ונמצאו כה ברכות.[17]

אמצעיות חמורות מראשונות – לענין מלאכה.
אחרונות חמורות מראשונות – לענין שמתריעין ונועלין החנויות ומוציאים תיבה ומוסיפין ו ברכות.

[15] ולמעשה אין מי שמחלק בין קיבל תענית יחיד או קיבל תענית ציבור, דלר"י תמיד קובע ברכה ולרי"צ ור"ש תמיד כוללה. ועי' בתוס' לאומרה קודם כי אתה שומע ועי"ש חלק מהנוסח.
[16] ואע"ג דבתחילת הסוגיא יש צד דגם באמצעיות, מ"מ מפורש להלן דרק באחרונות. רש"י.
[17] וקראוהו כד, כמו דקוראים יח אע"פ דהן יט.